

Др Ненад А. ВАСИЋ¹

Дипломатија и култура Србије

Апстракт: Дипломатија било које државе у свету је најважнија у спровођењу спољне политике представника власти. Другим речима, дипломатија у међународним односима је комуникациони и пословни инструмент, где важно место и улогу има лична култура и етикеција дипломате али и дипломатски протокол и церемонијал. При том, приметан је и очигледан савремени тренд да се све дипломате у било којој амбасади и дипломатско-конзуларном представништву државе пријема, ангажују поред економске дипломатије и у дипломатији промоције културе народа и државе пошљаоца. С тим у вези, није изузетак ни дипломатија Србије. Култура и посебно културно наслеђе државе Србије, важан су сегмент ангажовања наших службеника у Министарству спољних послова Владе Републике Србије и дипломата у иностранству.

Кључне речи: Дипломатија, култура Србије, културно наслеђе, спољна политика, међународни односи, Министарство спољних послова Владе Републике Србије.

¹ Научни сарадник, е-маил: nenad.v@diplomacy.bg.ac.rs.

Научни рад је резултат истраживања на научном пројекту: „Србија у савременим међународним односима: Стратешки правци развоја и учвршћивања положаја Србије у међународним интегративним процесима – спољнополитички, међународни, економски, правни и безбедносни аспекти (пројекат бр. 179029)” кога финансира ресорно Министарство просвете, науке и технолошког развоја Владе Републике Србије, за период 2011–2015. године.

Уводне напомене

Две кључне речи у тексту овога научног рада су дипломатија² и култура³ уз њихова одређења, историја дипломатије,⁴ теорије и наука о међународним односима, а посебно културне дипломатије⁵ у контексту Срба и државе Србије али и идентитета Србије.⁶ Иако је култура саставни и пратећи део дипломатске делатности људи у њиховим професионалним мисијама, културна сарадња или како се сада већински користи у научној литератури⁷ – културна дипломатија је ипак досегнуће модерног људског доба и савремене културе. „Културна дипломатија доказује да данас, више него икада пре, култура игра виталну улогу у међународним односима.”⁸ При том, културна дипломатија је део „јавне дипломатије.”⁹

Да би се водила успешна, флексибилна и ефикасна културна дипломатија као део јавне дипломатије, потребан је стратешки план и програм који је

² У овоме научном раду, појам дипломатија је препознат схваћен и одређен као скуп метода, техника и поступака начињених од стране представника владе у иностранству ради остварења националних и државних интереса с циљем допирања до других народа, представника власти и придобијања људи – њихових умова и емоција.

³ У овоме научном раду, појам култура је препознат схваћен и одређен као целокупно људско, материјално и нематеријално друштвено наслеђе присутно у садашњости као основа за бољу будућност човека, народа и цивилизације.

⁴ О томе види: Давид Ђ. Дашић, *Историја дипломатије: еволуција дипломатског метода у политичкој историји*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2015.

⁵ У овоме научном раду, појам односно синтагма – културна дипломатија је препознат схваћен и одређен као део јавне дипломатије и представља скуп националних интереса, спољнополитичких мера и предузетих активности које спроводи човек – културни дипломата у функцији општег добра и људи на пољу културе и уметности, односно подстицању културних индустрија и промоцији културног капитала, с циљем постизања или поправљања и унапређења имиџа државе, народа и културе у иностранству.

⁶ Културном дипломатијом и идентитетом Србије бавиле су се успешно Љиљана Никшић из Министарству спољних послова и Љиљана Рогач Мијатовић са Факултета драмских уметности. Види о томе: Љиљана Никшић, *Српски идентитет и културна дипломатија*, Дестефико, Београд, 2014. Љиљана Рогач Мијатовић, *Културна дипломатија и идентитет Србије*, Clío, Београд, 2014.

⁷ Бранимир Стојковић, *Политика идентитета, културна дипломатија и културна разноликост*, у: *Комуникације, медији, култура*, Годишњак Факултета за културу и медије Мегатренд универзитета у Београду, бр. 2/2010, стр. 664.

⁸ Kirsten Bound, Rachel Briggs, John Holden, Samuel Jones, *Cultural Diplomacy*, Demos, London, 2007., р. 11.

⁹ Bound, Briggs, Holden, Jones, *Cultural Diplomacy*, ibidem, р. 12.

спољнополитички одржив и практично примењив. У класичној, традиционалној и модерној дипломатији све се своди на моћ, вештину, имплементирање и афирмисање националних и државних интереса, а у јавној дипломатији поред тога и на заједничке интересе уз протежирање и културних интереса. Зато је културна дипломатија врхунац дипломатије уопште. Са становишта савремене теорије и науке о политици, а на трагу Џосефа Наја, културну дипломатију сврставамо у меку моћ¹⁰ (*Soft Power*), за разлику од тврде моћи (*Hard Power*). Дакле, културна дипломатија у међународним односима односно међународним културним односима, представља тип меке моћи јер садржи моћ привлачних идеја комбинованих са стратешким пројектима националних влада до конкретног утицаја на одржив развој културе и цивилизације. Стога, културна дипломатија укључује и одржавање мира, све форме легалне сарадње, поштовање људских права и спровођење закона кроз владавину права, финансије и трансфере капитала, примање и слање међународних информација све до културне, уметничке, омладинске и научне размене.

Из цивилизације и културе, настала је дипломатија народа и њихових владара и држава. Дипломатија Србије настала је спајањем цивилизације и културе старих Словена са културом и државом Срба као једног од племена. Дакле, из цивилизације и културе старих Словена, настала је дипломатија српског државног двора, најпре са личним изасланицима владара.

Свакако је вредан налаз и напомена нашег чувеног археолога Драгослава Срејовића у вези археологије и културне историје Срба. „Културна историја Србије дуга је и сложена. Њени почeci, који сежу у ледоно доба, само се наслућују, али већ од почетка VII миленијума пре н. е. њени основни токови постају јасни, а садржаји се богате многим значајним остварењима.”¹¹ До времена када су се Словени доселили на територију Србије пре тога то је било средиште цивилизованог света, са идејама које су „утицале на културну, привредну и политичку историју Европе.”¹²

Према академику Срејовићу, током праисторије територија Србије била је два пута културно средиште Европе. „Заједнице ловаца и рибара средњег

¹⁰ Joseph S. Nye, Jr. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York, 2004. Такође: Jan Melissen, *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, Palgrave Macmillan, New York, 2005.

¹¹ Драгослав Срејовић, *Археолошко наслеђе, у: Културна ризница Србије*, ИДЕА, Београд, 2001., стр. 8.

¹² Драгослав Срејовић, *Археолошко наслеђе*, исто, стр. 8.

каменог доба, које су између 7000. и 5500. г. пре н. е. живеле у подручју Ђердапа, прве су у Европи успоставиле сложене привредно-друштвене односе, створиле велики мит о настанку света и људи, извајали монументалне ликове у камену и пројектовали станишта која заузимају истакнуто место у праисторијској архитектури. Један миленијум касније, између 4500. и 3500. г. пре н. е. територија Србије опет је постала културно средиште праисторијског света. У то време на подручју Београда, на месту данашње Винче, развило се велико насеље подунавских земљорадника, метропола једне од најблиставијих култура европске праисторије. Становници те праисторијске Винче и њихови саплеменници у Банату, Поморављу и на Косову и Метохији остварили су током млађег каменог доба сасвим особену културу која је надалеко зрачила и доминирала целом средњом и југоисточном Европом.¹³

Према археологу Радмилу Петровићу потребно је познавање, праисторије Словена¹⁴ и Срба. За разлику од дипломатије, која има дисконтинуитете у историји Срба (када није било државе, није било ни дипломатије), то није случај са историјом српске културе која неспорно има вишевековни континуитет и изврсна постигнућа.

1. Кратка историја дипломатије и културе Србије до XIX века

Долазак старих Словена на Балканско Полуострво и издвајање српских племена, допринело је формирању српске државе. Према историчару Станоју Станојевићу, на северним географским границама Балканског полуострва налазиле су се две групе Словена. „Тако се од VII века вршила колонизација Словена на Балканском Полуострву.”¹⁵ Дошавши на Балканско Полуострво, српска племена у саставу старих Словена дуго су се прилагођавала новим условима живота на измењеном простору. „У северној, више континенталној половини Балканског Полуострва, до линије која би се могла повући од Бара преко Скадарског језера, Охрида и Костура све до солунских капија, станују... Словени. Постепеним амалгамирањем слабих остатака старијега илирскога, трачкога и романскога становништва образовала се, током векова, у великом

¹³ Исто.

¹⁴ Радмилу Петровић, *Словени и Срби: култ, мит и религија*, Пешић и синови, Београд, 2002., стр. 7.

¹⁵ Станоје Станојевић, *Историја српског народа*, Издавачка књижарница Напредак, Београд, 1926., стр. 23.

простору од извора Саве па до црноморске обале код Варне непрекидна јединствена словенска говорна област. У јужној половини, пак, у Тесалији, Епиру, и Јелади, био је словенски елеменат слабији, те је полако јеленизован, а делимично и поарбанашен.¹⁶

У трећој деценији IX века била је „основана под Властимиром прва слободна српска држава.“¹⁷ Прво српско окупљање и државотворност везано је за Зету. После смрти Властимира, надгорњавање његових синова за престо у многоме је ослабило српску државу. За време владавине цара Василија, примат наслеђа од Властимирових синова добија Мутимир који се, будући ослабљен као владар, определио за Византијску власт. Важан догађај и наслеђе цара Василија било је потпуна самоуправа за Србе и захтев за примање хришћанства. „Василије је међутим оставио Србима потпуну самоуправу; само је захтевао да цео народ прими хришћанство. Онда је код српских племена изведена организација хришћанске цркве и утврђено је хришћанство.“¹⁸ Под Часлављевом владавином, прва српска држава је обухватила безмало сва српска племена и све српске земље тога доба. Период од XI до XII века (у другој половини XII века Стефан Немања ће створити јединствену српску државу) карактерише се учвршћивањем новог феудалног поретка и владавине државом. „Настаје властела, која добија земљишне поседе са великим привилегијама, такође и црквено племство као носилац привилегија, које владар даје цркви.“¹⁹ У саставу српске државе налазила се и већ поменута Зета. „Од 1183. године цела Зета је у саставу Србије и остаје у њој до распада Душановог царства, готово двеста година.“²⁰ Овај период српске државности обележиће цар Душан. „За време цара Душана Србија је обухватала огромно пространство од Јадранског до Егејског мора, од Дунава на северу са скоро целом континенталном Грчком на југу. Краљ Душан се крунисао за цара Срба и Грка 1346. године, основао српску патријаршију, реорганизовао државну управу и знатно развио српско средњовековно право.“²¹

¹⁶ Константин Јиричек, *Историја Срба – Политичка историја до 1537. године*, Књига прва, Змај, Београд, 1990., стр. 58.

¹⁷ Станојевић, *Историја српског народа*, оп. цит., стр. 49.

¹⁸ Оп. цит., стр. 51.

¹⁹ Мирослав Р. Ђорђевић, Слободанка С. Стојичић, *Државноправна историја српског народа – Феудално доба, грађанско доба*, Спектар, Ниш, 2007., стр. 18.

²⁰ Ђорђевић, Стојичић, *Државноправна историја српског народа – Феудално доба, грађанско доба*, исто, стр. 19.

²¹ Ђорђевић, Стојичић, исто, стр. 22.

Требало би напоменути да је култура и дипломатија у спољној политици владара државе Србије, веома стара. Неспорно се сматра да је стара колико и сама српска државност. Могли бисмо идентификовати да потиче још од династије Немањића али се дипломатија директно везује за просветитељске, пре свих мировне мисије светог Саву и његову, између осталог *ad hoc* дипломатију коју бисмо могли назвати дипломатијом културе мира у XIII веку. Значајно писано сведочанство и историјске чињенице у вези с тим, оставио нам је својевремено Теодосије. Краљу Стефану је претио Угарски краљ. Међутим, краљ Стефан, по сазнању о претњи покоравља Србије, призвао је архиепископа светог Саву како би га послао на двор краљу Угарскоме. Била је то *ad hoc* дипломатија (преко личног изасланика) која је имала и културну димензију. „Када је дакле дошао краљу угарскоме, био је од њега примљен са великом чашћу. Јер овај беше унапред извештен од људи који су дошли да је архиепископ који долази брат краља српског.”²² Сви потоњи српски владари све до успостављања турске власти у Смедереву 20. јуна 1459. године и нестанка српске средњовековне државе, имали су повремене личне изасланике, у извесном смислу, дипломате.

У Србији је под утицајем Турака и турском влашћу²³ постојала и муслиманска култура која је утицала на српску, али и обрнуто. Турци су изградили бројне градове, друмове али и аквадукте, мноштво мостова, џамија, бања, водовода, школа и библиотека, итд. Управо, због међусобног утицаја и делимичног прожимања, муслиманска култура на просторима Србије је имала интернационални карактер. Писана култура имала је евоје упориште у старословенском, арапском, персијском и турском језику.

Требало би напоменути да је у историји српске културе важно место и улогу имала и народна култура. Народна култура тиче се свих области материјалног и духовног живота људи. Народну културу сачињавају: култура становања, народна ликовна уметност, разни видови примењене уметности, народна музика, народна ношња, народна медицина, традиција, митологија и религија.

Свака култура се вреднује према, допринусу. Као култура малог народа и националних мањина, култура Срба посебно као део културе Србије је створила вредности од којих највеће нису само националне већ су део и

²² Теодосије, *Житије светог Саве*, Српска књижевна задруга, Београд, 1990., стр. 147.

²³ Олга Зиројевић, *Србија под турском влашћу 1459-1804*, Српски генеалогски центар, Београд, 2009.

светског културног наслеђа. Од свог настанка до савремене епохе култура Срба и култура Србије је део европске и светске културе.

На обнављање српске државности и формирање модерне српске државе утицала је институционална структура турске власти и постојање различитих облика самоуправа²⁴ али и самоуправних организација међу којима је била, са својим свештенством, монаштвом и верницима и Српска црква.

Важан период за културу Срба био је, средњи век. Срби у средњем веку²⁵ имали су велики културни и уметнички напредак. „Оно што се доцнијим језиком зове држава (State, state, etat) у Средњем веку Срби су звали земља: српска земља, земља господства ми, земља краљевства ми, људи од земље краљевства ми, људи који нису од земље краљевства ми.”²⁶

У институционалном смислу, тек ће модерно политичко доба и национални напредак 1804. године предвођен војдом Карађорђем Петровићем, допринети установљавању модерне државе Србије и српске дипломатије. У модерном смислу за првог дипломату у култури наводи се прота Матеја Ненадовић,²⁷ који је важио за најумнијег и најписменијег Србијанца свог времена.

Прва српска дипломатска мисија која се сматра у историји Министарства спољних послова јесте она која је била у Петровграду 1804. године. „Мисија је била поверена проти Матеји Ненадовићу, трговцу Јовану Протићу и Петру Чардаклији, аустријском ‘ритмајстеру.’”²⁸ Почевши од већ поменутог војда

²⁴ Ђорђевић, Стојичић, *Државноправна историја српског народа – Феудално доба, грађанско доба*, оп. цит., стр. 54.

²⁵ Сима Ћирковић, *Срби у средњем веку*, ИДЕА, Београд, 1995, стр. 9-258.

²⁶ Миодраг Пурковић, *Српска култура средњег века*, Пешић и синови, Београд, 2002, стр. 5.

²⁷ Богдан Љ. Поповић, *Историја Министарства иностраних дела Србије*, Службени гласник/Дипломатска академија, Београд, 2005., стр. 9. Поред тога, прота Матеја Ненадовић између осталих, заслужан је и за прављење пројекта Србије као независне државе. У вези стим, Драган Симеуновић исправно је констатовао да „пројекте о поновном успостављању српске (али увек као вазалне) државе који су настајали ван Србије налазимо, код патријарха Арсенија IV Јовановића Шакабенте 1736/7. године, грофа Волдемара Шметауа 1774. године, Давида Наранџића 1775. и 1788. године, Димитрија Вујића 1797/8. године, Петра I Петровића Његоша 1798. године, Саве Текелије 1802. године (далеко више на посредан начин преко Проте Матеје), Арсенија Гаговића 1803. године и митрополита Стефана Стратимировића 1804. године.” Драган Симеуновић, *Нововековне политичке идеје у Срба*, Институт за политичке студије – Историјски архив Београда, Београд, књ. I, 2000., стр. 44.

²⁸ Поповић, *Историја Министарства иностраних дела Србије*, исто, стр. 29-30

Карађорђа Петровића, Правитељствујушчег совјета, Сретењског устава из 1835. године, преко канцеларије и Министарства иностраних дела, Милошевих депутација и првог српског конзулата тј. Агенције отворене 17. фебруара 1836. године²⁹ у Влашкој у Букурешту али и сталног представника – Капућехаје³⁰ књажевине Србије у Цариграду биће одлучујући за српску дипломатију иначе, а поготову у култури. Тај конзуларни и дипломатски напредак резултираће формирањем модерне српске дипломатије и професионалног обављања спољних послова, чија ће историјска персонификација сасвим неспорно бити, Јован Ристић и његов удео у међународним преговорима на Берлинском конгресу 1878. године када је србима и Србији дато право на државност! С једне стране, за Србе и решавање српског питања био је важан фамозни и већ поменути Берлински конгрес 1878. године. Истом приликом је постављено и српско питање. „Српско питање је везивано за Србију.”³¹ Србија је на Берлинском конгресу добила формално међународно признање своје независности и територијално увећање, не много веће од онога које је добила Санстефанским миром, али много значајније у политичком и стратешком смислу. Прво, те територије које је добила насељене су српским народом и, друго, њихов геостратешки значај (моравско-вардарска долина) омогућавао је у многоме Србима и у Србији али и иностранству да одрже своју важност у међународним односима.

С друге стране, Стојан Новаковић³² је био главни стратег српске дипломатије у култури у европској Турској.

²⁹ Ђорђе Лопичић, *Конзуларни односи Србије (1804–1918)*, Завод за уџбенике, Београд, 2007., стр. 95.

³⁰ Назив *Капућехаја* употребљаван је за представника валије (господар, повереник или пријатељ у преводу на српски језик са арапског) из Вилајета у време Османског царства. Најпре је Султан лично именовао валије, а пре спроведених реформи Мухамеда II, валија се звао беглербег, а за вилајет је употребљаван назив беглербеглук. За ондашње српске изасланике на Порти у Цариграду употребљавани су пет назива. „Поред назива Капућехаја постојали су и други називи: српски агент, полномочственик у Стамболу, депутат народа сербског у Цариграду, изаслаником у Цариграду, као и на француском језику *depute de la nation serviennne pres la Sublime Porte*.” Лопичић, *Конзуларни односи Србије (1804–1918)*, исто, стр. 101.

³¹ Слободан Бранковић, *Независност слободољубивих: Велика источна криза и Србија 1875–1878*, Светска српска заједница/Институт српског народа, Београд, 1998., стр. 283–284.

³² Михаило Војводић, *Изазови српске спољне политике (1791–1918) – огледи и расправе*, Историјски институт, Београд, 2007., стр. 212.

Дакле, прављење савремене српске државе дошло је са формирањем српске нације. Настојања Срба, као народа (у модерном смислу као нације) и његових вођа, од 1804. године нису била довољна да се „заснује грађанско друштво, његова државност и политички систем.”³³ То се посебно односило на грађанство и његове интересе, па самим тим и на грађанско друштво у целини. То је поготову дошло до израза у Србији „1804-1813, фактичке самоуправе 1815-1830, и развоју кнежевине Србије од 1830. године надаље, све до осамдесетих година XIX века.”³⁴ Срби из државе Србије су стекла независност 1878. године на Берлинском конгресу. Фактичка независност и државна самосталност биће остварена тек 1912. године.

У историји српске културе можемо идентификовати најмање три доминантна културна обрасца. По Бојану Јовановићу, први јасан и значајан културни образац код Срба био је на размеђи XIX и XX века, а „који је био комплементаран политичком и националном обрасцу.”³⁵ Ту се пре свега мисли на Краљевину Србију која је успела да створи парламентарну демократију. „Значајне политичке промене у Србији, које су настале 1903. године враћањем уставног режима, подстакле су духовни и општениционални напредак.”³⁶ Најбоље политичко доба српског парламентаризма било је од 1903. године до 1912. године, а успон српске културе, исказан у књижевним, музичким и ликовним остварењима био је од 1900. године до 1918. године. На изванредан начин, за појаву српског демократског парламентаризма најзаслужнији је књижевни, музички и ликовни рад наших врхунских прегаоца тога времена попут Јована Скерлића, Паје Јовановића и Стевана Стојановића Мокрањца. И они, као и знаменити Срби пре њих, дали су свој велики допринос којим ће се створити сопствени и препознатљив културни образац, чији су битне елементи православни религијски идентитет, ћирилично писмо, Српска краљевска академија, Београдски универзитет, Српска књижевна задруга, научна и уметничка удружења, низ задужбина националне културе, Српски књижевни гласник и бројни часописи, књижевна, уметничка и спортска продукција. У вези с овим, треба дати једну веома упутну напомену историчара Ивана Марића.

³⁴ Ђорђевић, Стојичић, *Државноправна историја српског народа – Феудално доба, грађанско доба*, оп. цит., стр. 76.

³⁵ Јовановић, *Културни образац и културни идентитет*, (Интернет, 13/08/2015), http://starisajt.nspm.rs/kulturnapolitika/2007_bojan_jovanovic1.htm.

³⁶ Јелена Милојковић-Ђурић, *Успони српске културе – Књижевни, музички и ликовни живот 1900-1918*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци/Нови Сад, 2008., стр. 5.

„Али, Књажевина Србија није своју културну политику прецизно дефинисала у неком одређеном документу, већ су поједини културни и научни прегоаоци својим личним ауторитетом и снагом свог рада успевали да остваре поједине њене делове.”³⁷ Још увек је недовољно истражено колико је културна политика Кнежевине Србије утицала на касније уједињење српског, како етничког, тако и географског политичког простора. Ту недоумицу додатно појачава следећа историјска истина до које је дошао Марић. „Познато је да Министарство културе у данашњем смислу те речи није постојало, али се културна политика спроводила у Карађорђево време одлукама Правитељства (Владе) и преко Министарства просвете, а потом је улогу Министарства културе током следећих деценија 19. века преузело на себе Министарство просвете, заједно са Православном црквом и њеним институцијама, да би у последњим деценијама 19. века уз ова два министарства и Министарство спољних послова постало носилац културно-просветне политике у подручјима која нису била у сатаву Кнежевине Србије.”³⁸

За заслужнике у формирању модерне српске дипломатије у култури пре свега језику и просвети имао је лингвиста, књижевник и национални радник Вук Стефановић Караџић (био је ангажова и на томе да се отвори српска кућа у Бечу), али и писац и национални радник Доситеј Обрадовић као и владика Петар II Петровић Његош.

2. Српска и југословенска култура у дипломатији

Важан допринос дипломатији Србије имале су и потоње (нарочито крајем XIX и у првој половини XX века), професионалне дипломате тј. поете у фраку³⁹ како их је назвао Миодраг Митић. Кратак период постојања српске државе утицао је и на положај дипломатије у култури.

Дисконтинуитет са књажевским српским културним обрасцем представљаће и обележити два балканска рата и касније Први светски рат 1914-1918. године.

³⁷ Иван Марић, *Културна политика Србије од 1804. до 1918.*, у: Геополитика, Београд, I део – бр. 21/2007, стр. 56.

³⁸ Марић, *Културна политика Србије од 1804. до 1918.*, исто, стр. 56.

³⁹ Миодраг Митић, *Поете у фраку*, Филип Вишњић, Београд, 2002. Међу поетима у фраку, били су: Иво Андрић, Јован Дучић, Милан Ракић, Растко Петровић, Милош Црњански, Бранислав Нушић, Лаза Костић, Војислав Илић, Војислав М. Јовановић – Марабо.

После првог и другог балканског рата и I светског рата, од 1914. до 1918. године, биће створена 1. децембра 1918. године, нова држава – Краљевство Срба, Хрвата и Словенаца, у присуству наследника престола регента Александра Карађорђевића, чланова ондашње владе и војводе Живојина Мишића. Убрзо потом, 15. јула 1920. године, првобитно име биће промењено у Краљевина Срба, Хрвата и Словенаца. Трећа и последња промена имена у Краљевини биће изведена 3. октобра 1929. године, чије ће име бити Краљевина Југославија све до 1941. године.

Са прављењем Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, а касније у континуитету од 1929. до 1941. године, у Краљевини Југославији, дошло је до антиномије и дисоцијације између српског и југословенског културног идентитета, па самим тим и између ова два доминантна културна обрасца. “Југословенско уједињење изведено је са значајним закашњењем. Повезани истоветним јужнословенским етницитетом, Срби, Хрвати и Словенци били су подељени бројним националним специфичностима. Нову државу, од првог тренутка, потресали су национализми њених народа-нација и изражена тежња Хрвата, али и Словенаца, за формирањем посебне националне државе.”⁴⁰ У складу са националним и државним интересима, културна и интелектуална елита Словенаца и Хрвата, и не само њих, водила је сепаратну пронационалну државну и културну политику. У Краљевини Југославији сфера културе имала је аутономију у односу на дневну политику људи на власти. Ипак, и поред тога, култура и културни посланици били су под неком врстом неформалне контроле, било политички или економски по питању добијања културног, уметничког или спортског ангажмана. Између осталог, и ово је, поред већ поменуте антиномије и дисоцијације, додатно оптерећивало и повремено чинило конфузију код културних, уметничких али и спортских прегаоца, као дела националне и интелектуалне, пре свих, политичке елите на власти. Посебан проблем су представљали ондашњи интелектуалци. У вези слободних интелектуалаца у домену науке, уметности, књижевности није их било много.

Та зависност уметника од државне службе нарочито је била видљива код статуса позоришних уметника код глумаца, оперских и балетских уметника и редитеља. Други светски рат ће у крајњој инстанци представљати дисконтинуитет са условно речено пројугословенско-српском културном политиком и на њој заснованом културном обрасцу у Краљевини Југославији.

⁴⁰ Љубодраг Димић, *Срби и Југославија – простор, друштво, политика (Поглед с краја века)*, Стубови културе, Београд, 1998., стр. 17-18.

Процеси унутрашњих промена у Министарству иностраних дела, били су видљиви и изведени поготову 1911. и 1912. године. У Краљевини Србији, Министарство иностраних дела постојало је све до краја I светског рата. „После Првог светског рата министарство иностраних дела успостављено је на старим темељима, мада то више није било српско, него југословенско министарство. Нова уредба, која је донета 5. маја 1919. године, регулисала је његову организациону структуру (Уредба о организацији министарства иностраних дела, дипломатских заступништва и конзулата Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца у иностранству). Донета после званичног уједињења, али пре Видовданског устава, уредба је била последњи акт о организацији наше установе у Србији и први акт те врсте у Југославији.”⁴¹

По завршетку II св. рата 1945. године, успостављен је комунистички културни образац, који је задржао интернационални карактер али му је придодат идеолошки елемент и легитимацијски титулус социјалистичког самоуправног друштва у коме је настала и социјалистичка самоуправна култура. У вези с тим, представници комунистичке власти су радили на афирмацији и заштити социјалистичке самоуправне културе. „Постоји двострука обавеза југословенског социјалистичког самоуправног друштва – за афирмацију и заштиту властите културе. Прва је међународног карактера и исказује се у два смера: СФРЈ, као инспиратор и активан чинилац несврстаног покрета, творац је, и потписник свих докумената са састанка несврстаних, па и оног са четврте конференције у Алжиру... против културног империјализма и стране доминације свих врста над културама земаља у развоју. Други, СФРЈ је потписник и три међународне конвенције о заштити културних добара у случају оружаног сукоба (Хашка конвенција), Конвенције о мерама за забрану и спречавање недозвољеног увоза, извоза и преноса својине културних добара и Конвенције о заштити светске културне и природне баштине.”⁴² Поменуте конвенције су потврђене одлукама народних посланика у Савезној скупштини Социјалистичке Федеративне Републике Југославије. За конвенције је специфично то да су имале моћ савезног закона у социјалистичком самоуправном друштву. У питању је, дакле, југословенска култура народа и народности на унутрашњем политичком пољу, а на интернационалном култура и дипломатија Покрета несврстаних држава света.

⁴¹ Поповић, *Историја Министарства иностраних дела Србије*, оп. цит., стр. 151.

⁴² Милан С. Крсмановић, *Путокази југословенске културе*, Центар – књижевно издавачка задруга, Београд, 1987., стр. 134-135.

Свакако, најзначајнији период, после 1945. године, јесте период до 1950. године. „У периоду непосредно после рата (1944-1950) настало је највише библиотека (35), културно-уметничких друштава (25), листова (13), музеја и финансијских институција (по 11), удружења и професионалних позоришта (по 9).”⁴³ Поменути историјски период југословенске дипломатије и културе у складу са новом идеолошком културном формулом братства и јединства, укључивао је и национално и пре свих југословенско у културној политици ондашњих представника власти на челу са председником државе Јосипом Брозом Титом. Важно запажање и стручни коментар у вези са националним и југословенским елементима у комунистичкој културној политици и културном обрасцу дао нам је Радослав Ђокић који се бавио културним, друштвеним и историјским чињеницама везаним за југословенску културну политику. „Развој једне друштвене заједнице, па и њене културе праћен је континуитетом и дисконтинуитетом, што се да закључити чак и из краћих историјских раздобља. Међутим, свуда се ове појаве манифестују на различит начин, на шта посебно утичу природа и динамика и друштвеног односа и самог културног бића.”⁴⁴

Суштину новог комунистичког дипломатског и културног обрасца представљао је:

1. титоизам – култ Јосипа Броза Тита,
2. политичка формула владавине братства и јединства и идеологија социјалистичког самоуправљања и
3. спољна политика и дипломатија несврстаности уз формирање трећег блока покрета несврстаних држава на супрот Сједињеним Америчким Државама и Савезу Совјетских Социјалистичких Република.

Као доживотни председник СФРЈ, Јосип Броз Тито је је посебан фокус и афинитет у спољној политици⁴⁵ имао према: а) војсци и б) дипломатији. Комунистички културни образац су употпуњавали и следећи елементи

⁴³ Миливоје Иванишевић, *Србија – водич кроз културу*, Завод за проучавање културног развитка СР Србије/НИШПРО Туристичка штампа, Београд, 1983., стр. 4.

⁴⁴ Радослав Ђокић, *Национално и југословенско у нашој савременој култури*, у: *Национално и југословенско у нашој савременој култури*, Центар за марксизам универзитета у Београду, Београд, 1990., стр. 9.

⁴⁵ О спољној политици Јосипа Броза Тита у временском периоду 1944-1974, види: Љубодраг Димић, *Југославија и хладни рат: огледи о спољној политици Јосипа Броза Тита (1944-1974)*, Архипелаг, Београд, 2014.

културне политике засновани „на марксизму, атеистичког погледа на свет, комунистичког морала, политике несврставања и самоуправљања, организације војске, новог празничног календара, договорне и планске економије, књижевне и уметничке производње...”⁴⁶ Овај културни образац трајао је од 1945. године, све до 1990. године, а условно, уз мање корекције и плуралистичке елементе све до 5. октобра 2000. године. Комунистички културни образац са социјалистичким самоуправним специфичностима који је постојао од 1945. до 1990. године, није имао своје слободно, демократско и грађанско већинско упориште и зато је дошло до његовог неуспеха. У државној заједници кава је била друга Југославија у којој је било више разноврсних националних и културних идентитета формирање и постојање „демократског попришта је услов *sine qua non* утврђивања заједничког корпуса вредности.”⁴⁷ Иначе, Ђокић је тачно идентификовао и констатовао чињеницу да се потребни корпус вредности не може створити „привременим договорима чак и најмериторнијих представника појединих културних целина.”⁴⁸ Од 1990. године до 5. октобра 2000. године, вођена је постбиполарна спољна политика нове несврстаности уз спољнополитички, културни и дипломатски интерес сарадње са званичницима и културним посланицима Руске Федерације.

За историјски период после 5. октобра 2000. године до 6. маја 2012. године, карактеристична је потрага за српским културним образцем који је био у процесу изградње. „Уместо дугорочне културне политике, имамо ресорно министарство за културу, одакле именовани министар импровизује у оквиру дневнополитичких и страначких интереса неку своју приватну политику сходно својим личним афинитетима за поједине области културе.”⁴⁹ При том, очигледно је постојање извесних идеја и стратегија у вези културе и уметности, и из њих изведених акционих планова и амбиција за вођење културне политике, али и одсуство стварне политичке воље да се доследно и остваре.

Узимајући у обзир целину теоријског дискурса о културном обрасцу и засебно – српском културном моделу, за нас је веома упутна следећа спознаја и констатација политиколога Милана Матића „да је културни образац у

⁴⁶ Јовановић, *Културни образац и културни идентитет*, оп. цит.

⁴⁷ Ђокић, *Национално и југословенско у нашој савременој култури*, оп. цит., стр. 13.

⁴⁸ Исто.

⁴⁹ Јовановић, *Културни образац и културни идентитет*, оп. цит.

друштву неопходан као допуна националног и политичког, посебно кад су ови ослабљени.”⁵⁰ То посебно важи, сада!

Дакле, идеје, стратегија и акциони планови треба да допринесу дугорочној и одрживој културној политици Србије која ће се трансформисати и модификовати у јасан српски културни образац. Нема никакве дилеме да се у центру сваког културног образаца налази човек и његов идентитет, конкретно културни идентитет. Културним идентитетом се бавио и културолог Миљојко Базић. „Културни идентитет се може разумети као припадност индивидуе датој култури, са којом се она идентификује.”⁵¹ Културни идентитет у најширем смислу обухвата самосвест о себи и друштву у разликама и сличностима. Зато је формирање и постојање културног идентитета од суштинске важности за било којег човека на планети Земљи. Култури идентитет, поред самосвести о себи и друштву у тоталитету укључује и базични систем вредности. У вези са постојањем начина на који се усваја базични систем вредности, Базић је изнео следеће запажање и констатацију: „Начин на који индивидуе усвајају културне вредности у многоме утиче на то како ће се оне укључити у друштвену заједницу. То значи, без вредносних опредељења индивидуе-колективи не би могли дефинисати своје место у свету и схватити где припадају и у чему се разликују од других.”⁵² Међутим, који ће културни идентитет, имати било који човек није одлучујући његов национални идентитет већ самосвест о сопственој култури и величини културног модела у односу на остале људе. Према Базићу, уколико је створена „свест о сопственим аутентичним културним вредностима, утолико ће утицај других култура на измену или обликовање културног идентитета бити слабији и обрнуто.”⁵³ Међутим, за све то нам је потребан нови културни образац. Док год се он не буде успоставио биће по нас све неповољан *status quo*. Тај нови српски културни образац треба да створи и профилише српски културни идентитет као полиидентитет.

У периоду прве, друге и треће Југославије и Државне заједнице Србије и Црне Горе, па чак и после стицања самосталности и независности Републике Србије 5. јуна 2006. године када је прокламовано међународноправно

⁵⁰ Милан Матић, *Српска политичка традиција*, Институт за политичке студије, Београд, 1998., стр. 164.

⁵¹ Миљојко М. Базић, *Идентитет и културно наслеђе Срба*, Научна КМД, Београд, 2007., стр. 36.

⁵² Базић, *Идентитет и културно наслеђе Срба*, исто, стр. 36-37.

⁵³ Базић, *Идентитет и културно наслеђе Срба*, исто, стр. 37.

следбеништво у Народној скупштини Републике Србије са бившом заједничком државом Срба и Црногораца, не може се говорити и писати у савременом смислу о српској културној дипломатији.

3. Дипломатија и култура Србије: стање и једна могућа визија

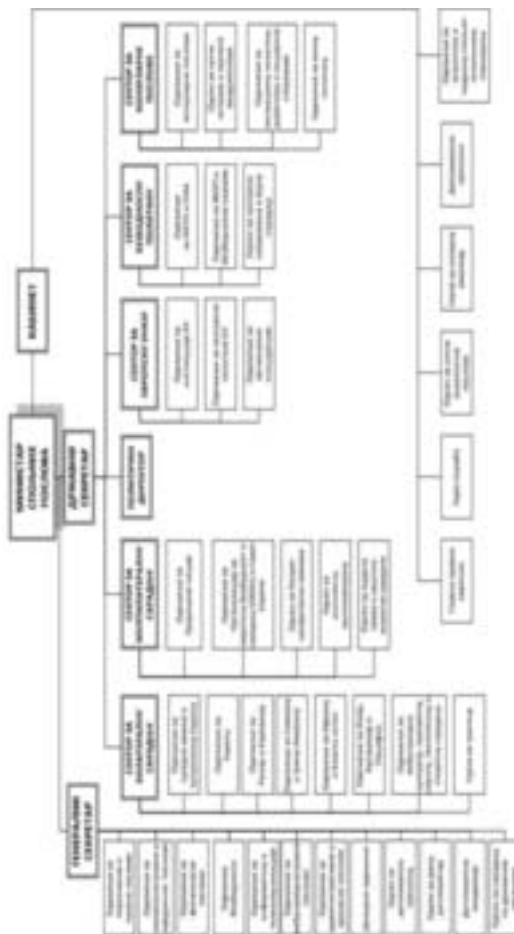
Са поновним успостављањем државности и међународноправног субјективитета Републике Србије, успостављен је и дипломатски и културни идентитет Србије. У периоду од 2007. до 2012. године направљена је спољнополитичка стратегија четири стуба⁵⁴ – Европска унија, Руска Федерација, Сједињене Америчке Државе и Народна Република Кина. После 2012. године, промењена је политичка власт али не и спољнополитичка, дипломатска и културна орјентација Србије. „Петооктобарску’ Србију после непуних дванаест година заменила је ‘Шестомајска Србија.’ Прва је веровала да је прошлост оставила иза себе и оптимистички је гледала у европску будућност Србије. Друга верује да је мрачну прошлост заменила мучна садашњост и сасвим неизвесна будућност.”⁵⁵ Садашњу дипломатију и културу Србије карактерише и легитимише прозападна орјентација и спољнополитички и културни приоритет интеграције у Европску унију уз стратешко партнерство у интересима са званичницима САД, РФ и НР Кине.

Несумњиво важан део сваког Министарства спољних послова јесте његова организациона структура. Такав случај је и са Министарством спољних послова у Влади Републике Србије.

⁵⁴ О томе види: Драган Петровић, Драган Ђукановић, *Стубови спољне политике Србије – ЕУ, Русија, САД и Кина*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2012.

⁵⁵ Предраг Симић, *Од петооктобарске до шестомајске Србије*, (Интернет, 03/09/2015), <http://www.politika.rs/pogledi/Predrag-Simic/Od-petooktobarske-do-sestomajske-Srbije.sr.html>.

Слика 1. Организациона структура Министарства спољних послова

“Правилником о унутрашњем уређењу и систематизацији радних места у МСП за обављање послова из делогрупа Министарства образоване су основне унутрашње јединице, уже јединице изван састава сектора, посебне унутрашње јединице и екстериторијалне јединице.”⁵⁶ У вези с тим, важна су персонална кадровска решења са руководиоцима и обављање њихових функција.

⁵⁶ Информатор о раду Министарства спољних послова (април 2015), Министарство спољних послова, Београд, 2015., стр. 5.

Табела 1. Преглед организационих јединица Министарства спољних послова Владе Републике Србије

Организациона јединица	Руководилац	Функција
Основне унутрашње јединице		
Сектор за билатералну сарадњу	в.д. Горан Алексић	помоћник министра
Сектор за мултилатералну сарадњу	в.д. Мира Николић	помоћник министра
Сектор за Европску унију	в.д. Марина Јовићевић	помоћник министра
Сектор за безбедносну политику	в.д. Бранимир Филиповић	помоћник министра
Сектор за конзуларне послове	Драган Момчиловић	помоћник министра
Уже јединице изван састава сектора		
Прес-служба		
Дипломатски протокол	Драган Петровић	шеф протокола
Посебне унутрашње јединице		
Генерални секретаријат	Вељко Одаловић	генерални секретар
Кабинет министра	Зорана Влатковић	в. д. шефа кабинета
Екстериторијалне јединице		
Дипломатско-конзуларна представништва		
Културно-информативни центри		

У сегменту јавне дипломатије постоји и фамозно VII Одељење за међународну културну, просветну, научну, технолошку и спортску сарадњу. У њему званичници и службеници обављају послове које се односе на:

- “- развој просветне, културне, научне, технолошке и спортске сарадње Републике Србије са другим државама;
- припрему, закључивање и спровођење споразума, програма и других уговора са државама и међународним организацијама у овим областима;
- ослобађање од царина робе која је културно-просветног или научно-технолошког садржаја;
- координацију послова у вези с доделом стипендија домаћим и страним студентима;

⁵⁷ Информатор о раду Министарства спољних послова (април 2015), исто, стр. 7.

- друге послове из делокруга Одељења.”⁵⁷

У садашњем Министарству спољних послова извршена је и систематизација радних места. Нова систематизација радних места била је важна јер унапређује ефикасност званичника и омогућава функционалност службеника. „У Министарству спољних послова систематизовано је укупно 956 радних места, на којима је распоређено 94 функционера, 1007 дипломата, извршиоца и намештеника, као и 8 дипломата, извршиоца и намештеника у Кабинету министра.”⁵⁸

Такође и у Министарству културе и информисања извршено је ново систематизовање радних места. „Укупан број систематизованих радних места у Министарству културе и информисања је 69 (1 радно место државног секретара, 6 радних места у трећој групи положаја, 56 извршилачких радних места државних службеника и 5 радних места у Кабинету министра, 1 намештеник).

Укупан број предвиђених извршилаца на неодређено време је 64 (6 државних службеника на положају и 58 државних службеника).

У укупан број није урачунато: 2 државна секретара и Кабинет министра где је систематизовано 5 радних места са 7 извршилаца (1 радно место у звању вишег саветника са 1 државним службеником, 2 радна места у звању саветника са 3 државна службеника, 2 радна места у звању млађег саветника са 2 државна службеника и 1 радно место у четвртој врсти радних места намештеника са 1 намештеником).⁵⁹

Навећа мањкавост није економска и финансијска криза када имамо у виду дипломатију и културу Србије већ недостатак спољнополитичке и културне стратегије. Срби сада немају најважнији документ у спољним пословима, што све утиче и на унутрашњу и на спољну политику који у крајњој инстанци детерминишу у многоме и успех наше дипломатије у иностранству.

Дакле, Неспорна је чињеница да је за сваки народ и државу, стратегија спољне политике веома важна. Према политикологу Иви Висковићу, када год се бавимо стратегијом спољне политике било које државе „по правилу, имамо у виду опредељивање за неке основне циљеве, изградњу

⁵⁸ Информатор о раду Министарства спољних послова (април 2015), исто, стр. 29.

⁵⁹ Информатор о раду Министарства културе и информисања, у: Министарство културе и информисања, Београд, 2015., стр. 20. Приликом анализе стања, употребљен је последњи материјал који је ажуриран 28. маја 2015. године.

хијерархијског система циљева праћених адекватним инструментима за њихово остваривање.⁶⁰ У целокупној историји државности и посебно спољне политике Србије,⁶¹ било је мноштво стратегија. Међутим, садашња Влада Републике Србије нема Стратегију спољних послова. Она би свакако требало да буде донешена. У њој би требало да буде и део који се односи на лобирање, а посебно на дипломатско лобирање.

Приликом инаугурације за премијера Владе Републике Србије, Александар Вучић у своме Експозеу, навео је спољнополитичке циљеве и приоритете у вези спољних послова. Према Експозеу, премијера Владе Републике Србије Александра Вучића, Република Србија је држава кандидат у приступним преговорима за пуноправно чланство у Европску унију до 2020. године. Тај циљ није недостижан уколико се приступни преговори са хармонизацијом *Acquis communautaire* са ЕУ заврше до 2018. године, а преговори о пуноправном чланству наше државе, успешно приведу крају 2020. године, што је јавно прокламовани спољнополитички циљ. „Желим јасно да кажем – Европска унија није идеална заједница, јер и она има мана и проблема. Али то је најбоље удружење држава које тренутно постоји на свету и нама је место у њеном чланству. Већ током преговора о чланству у Унији наше друштво ће се модернизовати и променити, јер ћемо усвојити бројне стандарде у јавној управи, судству, школству, здравству, привреди и друштву. Мала и сиромашна друштва, попут нашег, ове стандарде сама никада не би достигла и зато је за нас чланство у ЕУ велика предност и шанса. Преговоре настављамо у доброј вери да ћемо их до краја мандата ове владе привести крају. Овај процес је наш приоритет и уколико будемо вредно радили, верујем да би Србија до краја ове деценије могла да постане чланица Европске уније.”⁶² Такође, у експозеу, Вучић је поменуо и добре везе поред држава ЕУ и са „остатком света.”⁶³

⁶⁰ Иво Висковић, *Детерминанте спољне политике Србије*, у: Приредили Едита Стојић Карановић, Слободан Јанковић, *Елементи стратегије спољне политике Србије*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2008., стр. 17.

⁶¹ Види о томе: *Спољна политика Србије: стратегије и документа*, Уредници Наташа Драгојловић, Станислав Сретеновић, Драган Ђукановић, Драган Живојиновић, Европски покрет у Србији, Београд, 2010.

⁶² Александар Вучић, *Оквирни експозе: Председника Владе Републике Србије Александар Вучић*, Влада Републике Србије, 27. април 2014. године, стр. 8.

⁶³ *Оквирни експозе: Председника Владе Републике Србије Александар Вучић*, исто, стр. 63.

Поред премијера, и први потпредседник Владе Републике Србије и Министар спољних послова Ивица Дачић, приликом пријема приређеног поводом преузимања функције, поменуо је спољнополитичке циљеве. „Не сумњам да су вам већ познати политички приоритети нове Владе Србије. Да поменем само неке, најважније: наставак процеса евроинтеграција, наставак дијалога Београда и Приштине и спровођења до сада договореног, продубљивање и јачање односа са суседима и укупне регионалне сарадње, економски опоравак земље и наставак значајних унутрашњих реформи.”⁶⁴

Имајући у виду целокупно досадашње упорено разматрање дипломатије и културе Србије, нашао сам следеће стање и имам једну могућу визију за исте.

1. Српска и бивша југословенска дипломатија имају вишевековну историју, лепу и значајну традицију али и већину успешних људи који су давали и дају допринос народу и култури Србије како у држави тако и иностранству.

2. Српска дипломатија после дезинтеграције југословенске државе, проглашења међународноправног следбеништва у Народној скупштини Републике Србије 5. јуна 2006. године у односу на Државну заједницу Србију и Црну Гору и сукцесију имовине, проузроковали су спољнополитичку реорјентацију, транзицију дипломатије, кадровско репозиционирање, модернизацију и реорганизацију Министарства спољних послова уз промену националног и културног обрасца.

3. Садашњој српској дипломатији је потребна јасна спољнополитичка орјентација и целовита стратегија спољне политике Републике Србије, које надомешћује Експозе премијера Александра Вучића и инаугурални говор првог потпредседника Владе и Министра спољних послова Републике Србије, Ивице Дачића.

4. Потрбно је донети вишегодишње највљивани нови Закон о спољним пословима, којим би се у потпуности регулисала материја спољних послова посебно увођење лобирања, а посебно дипломатског лобирања као иновативне вештине уз побољшање кадровске, финансијске и едукативне позиције запослених радника, поготово каријерних дипломата у домену културне дипломатије као дела јавне дипломатије.

⁶⁴ ППВ и МСП Ивица Дачић приредио пријем за дипломатски кор поводом преузимања нове дужности, (Интернет, 13/11/2014), <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/o-ministarstvu/ministar/govori/13547-2014-05-09-14-41-57?lang=lat>.

5. Посебну важност и приоритет требало би дати наставним и студијским програмима иновације знања на Дипломатској академији Министарства спољних послова.

6. Новом реорганизацијом, осавремењивањем и систематизацијом радних места требало би извршити нову, професионалну кадровску обнову и учинити службенике Одељења за међународну културну, просветну, научну, техничку и спортску сарадњу у секторима за билатералу али и мултилатералу, видљивијим и ефикаснијим.

7. Недопустива је мањкавост коју треба одклонити, поред недостатка именована амбасадора у амбасадама и дипломата у дипломатско-конзуларним представништвима, недовољно и нередовно ажурирање веб сајта Министарства спољних послова уз потребу актуелног и стручног адекватног праћења релевантних догађаја и јавних личности на пољу бизниса, културе, уметности, науке и спорта у држави Србији и иностранству преко интернета (фејсбук профила, твитер налога и инстаграма).

8. Омогућити брже и боље Информационо-комуникационе техничке услуге е-амбасаде нашим грађанима и иностраним држављанима у комуникацији и кореспонденцији са дипломатама у мрежи амбасада и дипломатско-конзуларним представништвима као и званичницима и службеницима у ресорном Министарству спољних послова у Београду.

Дакле, важно је доношење новог Закона о спољним пословима, спољнополитичка стратегија у остваривању визије националних и државних интереса али и иновација знања и вештина наших дипломата у њиховој професионалној мисији.

Завршно разматрање

Дипломатија и култура некога човека и нарада је веома важна. Самим тиме то је важно и за дипломатију и културу Србије. Да би се успешно отварили спољнополитички интереси, поред доношења савременог Закона о спољним пословима важно је имати и јасну спољнополитику стратегију са визионарском унутрашњом и спољном културном политиком представника власти. У ту сврху, дипломатија у спољној политици и међународним односима је комуникациони и пословни инструмент, где важно место и улогу има лична култура и етикеција дипломате али и дипломатски протокол и церемонијал. Од способности дипломата тј. од инструкција које имају али и њиховог знања и вештина у многоструком завису и успех остваривања спољне

политике Владе Републике Србије. Требало би да се наше дипломате у било којој амбасади и дипломатско-конзуларном представништву државе пријема, ангажују на професионалан и одговоран начин поред економске дипломатије и у дипломатији промоције културе народа.

Литература

- Бранковић Слободан, *Независност слободољубивих: Велика источна криза и Србија 1875-1878*, Светска српска заједница/Институт српског народа, Београд, 1998.
- Базић Миљојко М., *Идентитет и културно наслеђе Срба*, Научна КМД, Београд, 2007.
- Bound Kirsten, Rachel Briggs, John Holden, Samuel Jones, *Cultural Diplomacy*, Demos, London, 2007.
- Висковић Иво, *Детерминанте спољне политике Србије*, у: Приредили Едита Стојић Карановић, Слободан Јанковић, *Елементи стратегије спољне политике Србије*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2008.
- Војводић Михаило, *Изазови српске спољне политике (1791–1918) – огледи и расправе*, Историјски институт, Београд, 2007.
- Вучић Александар, *Оквирни експозе: Председника Владе Републике Србије Александар Вучић*, Влада Републике Србије, 27. април 2014.
- Дашић Давид Ђ., *Историја дипломатије: еволуција дипломатског метода у политичкој историји*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2015.
- Димић Љубодраг, *Срби и Југославија – простор, друштво, политика (Поглед с краја века)*, Стубови културе, Београд, 1998.
- Димић Љубодраг, *Југославија и хладни рат: огледи о спољној политици Јосипа Броза Тита (1944-1974)*, Архипелаг, Београд, 2014.
- Ђокић Радослав, *Национално и југословенско у нашој савременој култури*, у: *Национално и југословенско у нашој савременој култури*, Центар за марксизам универзитета у Београду, Београд, 1990.
- Ђорђевић Мирослав Р., Слободанка С. Стојичић, *Државноправна историја српског народа – Феудално доба, грађанско доба*, Спектар, Ниш, 2007.
- Зиројевић Олга, *Србија под турском влашћу 1459-1804*, Српски генеалошки центар, Београд, 2009.

- Иванишевић Миливоје, *Србија – водич кроз културу*, Завод за проучавање културног развитака СР Србије/НИШРО Туристичка штампа, Београд, 1983.
- Информатор о раду Министарства културе и информисања*, у: Министарство културе и информисања, Београд, 2015.
- Информатор о раду Министарства спољних послова* (април 2015), у: Министарство спољних послова, Београд, 2015.
- Јиричек Константин, *Историја Срба – Политичка историја до 1537. године*, Књига прва, Змај, Београд, 1990.
- Јовановић Бојан, *Културни образац и културни идентитет*, (Интернет, 13/08/2015), http://starisajt.nspm.rs/kulturnapolitika/2007_bojan_jovanovic1.htm.
- Крсмановић Милан С., *Путокази југословенске културе*, Центар – књижевно издавачка задруга, Београд, 1987.
- Лопичић Ђорђе, *Конзуларни односи Србије (1804–1918)*, Завод за уџбенике, Београд, 2007.
- Марић Иван, *Културна политика Србије од 1804. до 1918*, у: Геополитика, Београд, I део – бр. 21/2007.
- Матић Милан, *Српска политичка традиција*, Институт за политичке студије, Београд, 1998.
- Melissen Jan, *The New Public Diplomacy: Soft Power in International Relations*, Palgrave Macmillan, New York, 2005.
- Милојковић-Ђурић Јелена, *Успони српске културе – Књижевни, музички и ликовни живот 1900-1918*, Издавачка књижарница Зорана Стојановића, Сремски Карловци/Нови Сад, 2008.
- Митић Миодраг, *Поете у фраку*, Филип Вишњић, Београд, 2002.
- Nye Joseph S., Jr. *Soft Power: The Means to Success in World Politics*, Public Affairs, New York, 2004.
- Никшић Љиљана, *Српски идентитет и културна дипломатија*, Дестефико, Београд, 2014.
- Петровић Драган, Ђукановић Драган, *Стубови спољне политике Србије – ЕУ, Русија, САД и Кина*, Институт за међународну политику и привреду, Београд, 2012.
- Петровић Радмило, *Словени и Срби: култ, мит и религија*, Пешић и синови, Београд, 2002.

- Поповић Богдан Љ., *Историја Министарства иностраних дела Србије*, Службени гласник/Дипломатска академија, Београд, 2005.
- ППВ и МСП Ивица Дачић приредио пријем за дипломатски кор поводом преузимања нове дужности, (Интернет, 13/11/2014), <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/o-ministarstvu/ministar/govori/13547-2014-05-09-14-41-57?lang=lat>.
- Пурковић Миодраг, *Српска култура средњег века*, Пешић и синови, Београд, 2002.
- Рогач Мијатовић Љиљана, *Културна дипломатија и идентитет Србије*, Цлио, Београд, 2014.
- Срејовић Драгослав, *Археолошко наслеђе*, у: *Културна ризница Србије*, ИДЕА, Београд, 2001.
- Станојевић Станоје, *Историја српског народа*, Издавачка књижевница Напредак, Београд, 1926.
- Симеуновић Драган, *Нововековне политичке идеје у Срба*, Институт за политичке студије – Историјски архив Београда, Београд, књ. I, 2000.
- Симић Предраг, *Од петооктобарске до шестомajsке Србије*, (Интернет, 03/09/2015), <http://www.politika.rs/pogledi/Predrag-Simic/Od-petooktobarske-do-sestomajske-Srbije.sr.html>.
- Стојковић Бранимир, *Политика идентитета, културна дипломатија и културна разноликост*, у: *Комуникације, медији, култура*, Годишњак Факултета за културу и медије Мегатренд универзитета у Београду, бр. 2/2010.
- Спољна политика Србије: стратегије и документа*, Уредници Наташа Драгојловић, Станислав Сретеновић, Драган Ђукановић, Драган Живојиновић, Европски покрет у Србији, Београд, 2010.
- Теодосије, *Житије светог Саве*, Српска књижевна задруга, Београд, 1990.
- Ђирковић Сима, *Срби у средњем веку*, ИДЕА, Београд, 1995.

Резиме

Дипломатија и култура било којег народа и државе у свету је најважнија у спровођењу спољне политике представника власти. Такав случај је, неспорно и са дипломатијом и културом Србије. Иако је култура саставни и пратећи део дипломатске делатности људи у њиховим професионалним мисијама, културна сарадња или како се сада већински користи у научној

литератури – културна дипломатија је ипак досегнуће модерног људског доба и савремене културе. Савремена дипломатија у међународним односима је комуникациони и пословни инструмент, где важно место и улогу има лична култура и етикеција дипломате али и дипломатски протокол и церемонијал. Да би се отварили спољнополитички интереси, поред доношења савременог Закона о спољним пословима важно је имати и јасну спољнополитику стратегију са визионарском унутрашњом и спољном културном политиком представника власти. Дакле, важно је доношење новог Закона о спољним пословима, спољнополитичка стратегија, у остваривању визије националних и државних интереса али и иновација знања и вештина наших дипломата у њиховој професионалној мисији.

DIPLOMACY AND CULTURE OF SERBIA

Abstract: Diplomacy of any country of the world is the most important in the foreign policy implementation of the government representatives. In other words, diplomacy in international relations is a communication and business tool in which important role have a personal culture and diplomatic decorum but also diplomatic protocol and ceremonial. In this, there is noticeable and obvious modern trend that all diplomats in any embassy and diplomatic-consular representation to reception state engage besides diplomacy, also diplomacy of culture promotion of the people and country of the sender state. In this regard, no exception is diplomacy of Serbia. Culture and especially cultural heritage of Serbia as a state is important part of engagement of our officers within Ministry of foreign affairs of the Republic of Serbia and diplomats abroad.

Key words: Diplomacy, culture of Serbia, cultural heritage, foreign policy, international relations, Ministry of foreign affairs of the Government Republic of Serbia.